Noodopvang voor cruciale beroepen

bij openstelling kinderopvang en primair onderwijs

Aanleiding
Tijdens de coronacrisis wordt een groot beroep gedaan op personeel van cruciale beroepen en vitale sectoren om zich extra in te zetten. Om medewerkers uit de zorg, politie, hulpdiensten, levensmiddelensector etc te faciliteren, kunnen zij een beroep doen op noodopvang. Deze noodopvang is zonder extra kosten voor ouders en wordt ook in avonden, weekenden en nachten geboden.

Op 21 april wordt in de MCCb een beslissing genomen over de maatregelen na 28 april. Daarbij bestaat de mogelijkheid dat besloten wordt het primair onderwijs en de kinderopvang weer open te stellen. Op dit moment wordt de noodopvang voor personeel uit cruciale beroepen en vitale sectoren verzorgd door kinderopvang en onderwijs, onder regie van gemeenten.

De vraag is of de noodopvang doorgezet moet worden nadat scholen en opvang weer open gaan voor bepaalde cruciale beroepen. We gaan er vanuit dat er dan nog steeds behoefte is aan (extra) opvang voor bijvoorbeeld zorgpersoneel. Het doel is en was cruciale beroepen zo veel mogelijk te ondersteunen in de combinatie werk en privé in deze uitzonderlijke tijden.

Uitgangspunt is dat in de mogelijk extra behoefte aan opvang tijdens reguliere werktijden kan worden voorzien door de kinderopvang en scholen, op basis van normale arrangementen. De noodopvang in de avond, nacht en/of weekend kan echter niet gegarandeerd worden doordat locaties en personeel van kinderopvang en onderwijs weer worden ingezet in het reguliere proces. Als het kabinet de noodopvang 24/7 wil blijven aanbieden aan bepaalde groepen moeten hiervoor keuzes gemaakt worden.

Hieronder worden enkele beslispunten voorgelegd. Aan de hand van de belangrijkste factoren (organisatie personeel, locatie, en financiën) wordt in een bijlage toegelicht welke problemen er nog moeten worden opgelost.

Beslispunten
Gaat het IAO akkoord met de volgende adviezen:

- **Wilt u de noodopvang voor bepaalde sectoren doorzetten na de heropening van scholen en kinderopvang?**
  Wij adviseren u de noodopvang tot een nader te bepalen datum in stand te houden voor kinderen van ouders in cruciale beroepen.

- **Wilt u de lijst van cruciale beroepen die een beroep kunnen doen op de noodopvang beperken ten opzichte van de huidige lijst?**
  Voor de houdbaarheid en betaalbaarheid van de noodopvang adviseren we de lijst te verkleinen tot cruciale beroepen met een 24-uurs karakter.

- **Wilt u de noodopvang kosteloos aan blijven bieden? Of wilt u dat ouders uit cruciale beroepen betalen voor de opvang?**
  Wij adviseren u akkoord te gaan met het zonder extra kosten aanbieden van de noodopvang (beperkt tot ´s avonds, ´s nachts en in het weekend).
  Voor de opvang tijdens reguliere tijden (dit wil zeggen gedurende werkdagen overdag) kunnen ouders een contract aangaan met een kinderopvangorganisatie of hun bestaande contract uitbreiden. Hiermee sluiten we weer enigszins aan bij de reguliere praktijk.

- **Wilt u de noodopvang centraal of decentraal laten organiseren?**
  Wij adviseren u om de coördinerende rol bij noodopvang bij gemeenten te houden. Het netwerk is nu gebouwd en lokaal is beter zicht op aanbod en vraag.

Kernpunten

A) Voorstel: voortzetten noodopvang voor avond, nacht en weekend/feestdagen

Om ervoor te zorgen dat ouders in cruciale beroepen kunnen blijven werken, adviseren wij u om de noodopvang – tot een nader te bepalen datum - in stand te houden voor kinderen van mensen in deze beroepen. Advies is om de noodopvang nadrukkelijk als een separate voorziening te behandelen tov de reguliere opvangvoorziening en onderwijs:

- Als kinderopvang en scholen weer open gaan, zal er nog steeds (tijdelijk) behoefte zijn aan extra opvang voor ouders in cruciale beroepen.
- Er zal daarbij behoefte blijven aan noodopvang buiten de reguliere opvangtijden (avond, nacht en/of weekend). Hiervoor is noodopvangcapaciteit nodig.
- We zien nu een beperkt gebruik, maar de voorziening wordt wel als waardevol gezien en geeft mensen in cruciale beroepen rust.

Wanneer het IAO besluit dat de noodopvang 24/7 moeten worden aangeboden, zal nader geïnventariseerd worden wat de behoefte is aan noodopvang.

B) Voorstel: beperken groep die gebruik kan maken van noodopvang

Voor de huidige noodopvang is door de NCTV een lijst vastgesteld met vitale processen en cruciale beroepen. Deze ouders mogen hun kind naar de huidige noodopvang brengen.
Om de druk op de 24/7 noodopvang te beperken, is het raadzaam het aantal mensen dat een beroep kan doen op de noodopvang te beperken. Immers, er zal bij opening van kinderopvang en scholen niet altijd meer gebruik kunnen worden gemaakt van personeel en locaties van die organisaties.

Omdat kinderopvang en primair onderwijs in dit scenario weer open zijn, zal er extra druk komen te staan op de beschikbaarheid van personeel voor noodopvang. De pedagogisch medewerkers en leraren zullen weer volgens regulier rooster moeten werken. Het kan zijn dat pedagogisch medewerkers en leraren beperkter inzetbaar zijn dan normaal, door ziekteverschijnselen of omdat zij tot een risicogroep behoren.
Er is dus vanuit scholen en kinderopvang significant minder personeel beschikbaar voor noodopvang. Daarnaast is de noodopvang relatief arbeidsintensief omdat er gedurende avonden en nacht wel altijd voldoende mensen aanwezig moeten zijn om aan de basale veiligheidseisen (zoals het vierogen principe) te voldoen.

Aantal ouders dat beroep mag doen op noodopvang beperken
Vanwege het mogelijke gebrek aan personeel voor de noodopvang stellen wij voor de lijst met cruciale beroepen te beperken ten opzichte van de huidige lijst. Als de druk op de noodopvang te groot wordt, bestaat het risico dat de mensen werkzaam in de echt cruciale beroepen in de strijd tegen corona (zoals artsen, verplegers) mogelijk niet terecht kunnen bij de noodopvang, en derhalve hun beroep niet goed kunnen uitoefenen.

Hierbij zijn er twee opties:
(a) we hanteren een definitie in plaats van een limitatieve lijst van beroepen en doen een beroep op eigen verantwoordelijkheid van ouders om een inschatting te maken of hun beroep werkelijk cruciaal is; en
(b) we hanteren niet alleen een definitie van cruciale beroepen, maar voegen daar ook een limitatieve lijst aan toe.
Beide opties kennen voor- en nadelen. In de eerste optie wordt voorkomen dat er druk ontstaat om nog beroepen toe te voegen, maar ligt een te groot beroep op de noodopvang op de loer. Met de tweede optie wordt wel de benodigde duidelijkheid geboden, maar is het risico dat beroepen ten onrechte niet op de lijst staan.

Als het IAO het advies overneemt om de lijst met cruciale beroepen te beperken, moet dit verder uitgewerkt worden, in overleg met VWS en NCTV.

Daarnaast is het voorstel vanaf openstelling van de kinderopvang de eis te stellen dat beide ouders een cruciaal beroep moeten hebben. Immers, bij noodopvang gaat het straks om avond, nacht en weekend. De kans dat een ouder zonder cruciaal beroep ook buiten de reguliere tijden werkt, is

relatief klein (dus dan kan die ouder oppassen in avonden/nacht/weekend). Onregelmatige diensten zijn vooral verbonden aan cruciale beroepen. In het geval van alleenstaande ouders zal deze eis uiteraard niet gelden.

C) Voorstel: noodopvang kosteloos aanbieden

In lijn met de huidige praktijk wordt voorgesteld de 24/7 noodvang *zonder extra kosten* voor ouders aan te bieden (beperkt tot 's avonds, 's nachts en in het weekend). Voor de opvang tijdens reguliere tijden (dit wil zeggen gedurende werkdagen overdag) kunnen ouders een contract aangaan met een kinderopvangorganisatie of hun bestaande contract uitbreiden.

Een vergoeding van de kosten van de noodopvang *buiten de reguliere tijden* is gericht op het borgen van voldoende noodopvang om ouders met cruciale beroepen in staat te stellen te werken. Het is niet bedoeld als inkomensondersteuning. Aangezien naar verwachting voldoende plek beschikbaar blijft tijdens reguliere tijden, is compensatie alleen nodig voor het bieden van opvang buiten de reguliere tijden (avond, nacht, weekend).

Het ligt voor de hand om de vergoeding van de kosten via gemeenten te laten lopen. Op deze wijze liggen coördinatie, aansturing en financiering van de noodopvang in dezelfde hand. VNG kan zich op ambtelijk niveau vinden in deze lijn.

Indien het IAO het voorstel overneemt, zullen middelen moeten worden gereserveerd en zal nadere afstemming met de VNG moeten volgen.

D) Voorstel: verantwoordelijkheidsverdeling inrichting noodopvang

Het voorstel voor inrichting noodopvang is om:
1) Kinderopvangorganisaties verantwoordelijk te laten zijn voor het organiseren van reguliere kinderopvang (KDV, BSO) en voor de noodopvang binnen reguliere tijden.
2) de 24/7 opvang die nu geregeld is **apart** aan te bieden (locaties zijn wel zo veel mogelijk op reguliere opvanglocaties) van de reguliere opvang.
3) Gemeenten zijn (onder de paraplu van de veiligheidsregio) verantwoordelijk voor het inventariseren van behoefte en organiseren van noodopvang (24/7)
4) Kinderopvang en scholen stellen waar mogelijk personeel en locaties ter beschikking voor de 24/7 noodopvang;
5) Om voldoende personeel te garanderen, worden pedagogisch medewerkers en leraren op vrijwillige basis gevraagd om te helpen in de 24/7 noodopvang (uiteraard wel tegen betaling). Daarnaast zal tijdelijk extra personeel geworven moeten worden. Dit personeel moet aan een aantal basale eisen voldoen (pedagogische opleiding, geldige VOG).
6) Gastouders gaan weer regulier open en kunnen zelf afspraken met ouders over behoefte. Ook deze kinderen kunnen naar de 24/7 noopvang.
7) Kosten: alles wat via regulier wordt opgevangen gaat via de reguliere weg. Dus ouders betalen zelf en ontvangen kot.

Bijlage 1 Op te lossen problemen noodopvang

I) coördinerende rol voor noodopvang bij gemeenten/Veiligheidsregio's
In het huidige systeem van noodopvang ligt deze coördinatierol bij gemeenten en dit lijkt goed te lopen. In de afgelopen weken is door gemeenten veel geïnvesteerd in het bouwen van netwerken en leggen van contacten. Daarnaast zal de vraag naar noodopvang sterk regionaal bepaald zijn (bijvoorbeeld in verband met aanwezigheid ziekenhuis en/of zorginstellingen). Ook dit pleit ervoor om de coördinatie bij gemeenten te laten.
Gemeenten hebben in overleg met kinderopvangorganisaties specifieke locaties aangewezen waar noodopvang plaatsvindt, voor zover dit niet met het reguliere aanbod opgelost kon worden.
Op een zeker moment zal de noodopvang niet meer nodig zijn voor de ouders werkzaam in cruciale beroepen. Dit betekent dat de noodopvang afgeschaald kan worden. Wanneer dat moment is, kunnen we nu nog niet voorzien. Advies is om te blijven monitoren hoeveel er gebruik gemaakt wordt van de noodopvang en op basis daarvan een besluit te ontwikkelen wanneer over kan worden gegaan tot afschalen.

II) Personeel: werven extra personeel voor noodopvang
Belangrijke voorwaarde voor het kunnen aanbieden van de noodopvang is dat er voldoende personeel beschikbaar is. Zoals eerder geschetst betekent het weer opengaan van de kinderopvang veel voor PM'ers, omdat zij de reguliere opvang moeten verzorgen. Bovendien zullen er ook PM'ers zijn met ziekteverschijnselen of die tot een risicogroep behoren die niet kunnen of willen werken.
Door de noodopvang als separate voorziening te behandelen zijn er ook oplossingen mogelijk voor het personeel in deze voorziening. In afstemming met de kinderopvangsector zou er ondersteunend personeel uit andere sectoren ingezet kunnen worden zoals:

- Mensen met een pedagogische en onderwijsachtergrond;
- Mensen die eerder gewerkt hebben in de KO-sector;
- Mensen die nog in opleiding zijn, en inmiddels ver genoeg zijn dat zij met begeleiding goed kunnen bijdragen;
- Mensen die in eigen branche niet aan de slag kunnen, zoals in de kunst en cultuur sector die bijvoorbeeld kunnen ondersteunen bij de BSO.

Belangrijk uitgangspunt is wel dat sprake blijft van verantwoorde noodopvang. Dit betekent dat nieuw personeel gescreend wordt op een geldige VOG.

In samenwerking met gemeenten, scholen en kinderopvang moet gezocht worden naar een haalbare en passende oplossing om voldoende personeel voor de noodopvang te garanderen.

III) inzet van locaties
Het is logisch dat de locaties die nu ingericht zijn voor 24/7 opvang (avond-, nacht- en weekendopvang) waar dat kan ook gebruikt blijven als de kinderopvang weer open is.
Een uitdaging is wel dat deze (bestaande) locaties ook weer voor regulier opvang zullen worden gebruikt. Daarom kan het beste lokaal (door de gemeente in samenwerking met kinderopvangorganisaties) bepaald worden hoe eea het beste kan worden georganiseerd en of een nieuwe locatie moet worden ingericht.
Daarbij moet ook rekening gehouden worden met de potentiële effecten, zoals het 'slepen met kinderen', welke kwaliteitseisen gesteld moeten worden aan een locatie etc.

In samenwerking met gemeenten, scholen en kinderopvang moet gezocht worden naar haalbare en passende oplossingen om voldoende locaties voor de noodopvang te garanderen.

IV) Financiën: wie betaalt de extra kosten
Indien gekozen wordt de noodopvang voort te zetten, zullen hiervoor extra middelen beschikbaar moeten worden gesteld. De huidige noodopvang wordt gefinancierd uit reeds beschikbare middelen voor kinderopvang (ouders die hun facturen blijven betalen en hiervoor een compensatie van de eigen bijdrage ontvangen) en primair onderwijs.

Indien scholen en kinderopvang weer regulier opengaan, zijn deze financiële middelen niet langer beschikbaar.
Afhankelijk van de keuze of noodopvang tot extra kosten voor ouders mag leiden, zullen er financiële oplossingen moeten worden gezocht.

Opties zijn:

1) het zonder extra kosten voor ouders beschikbaar stellen van noodopvang buiten reguliere tijden (de opvang gedurende avond, nacht en in het weekend), zodat de drempel zo laag mogelijk blijft.
   Voor (extra) opvang tijdens werkdagen kunnen ouders een contract afsluiten met de kinderopvangorganisatie of hun huidige contract uitbreiden.
2) ouders in cruciale beroepen betalen volledig voor de noodopvang (en ontvangen hier eventueel een vergoeding voor van de werkgever)
3) de noodopvang is volledig zonder kosten voor ouders in cruciale beroepen, ook gedurende reguliere kinderopvang en schooltijden.

Advies is om optie 1 nader uit te werken:
Een vergoeding van de kosten van de noodopvang *buiten de reguliere tijden* is gericht op het borgen van voldoende noodopvang om ouders met cruciale beroepen in staat te stellen te werken. Het is niet bedoeld als inkomensondersteuning. Aangezien naar verwachting voldoende plek beschikbaar blijft tijdens reguliere tijden, is compensatie alleen nodig voor het bieden van opvang buiten de reguliere tijden (avond, nacht, weekend).
De verwachting is dat uit het RIVM onderzoek zal blijken dat kinderen een beperkte rol spelen in overdragen van COVID-19. Daarmee zal de informele opvang, die meestal op reguliere tijden plaatsvindt, ook weer op gang komen. De behoefte aan extra opvang gedurende werkdagen zal daarmee beperkt zijn.
De opvang buiten reguliere tijden zal naar verwachting alleen voor die kinderen zijn wiens ouders beiden een cruciaal beroep hebben of alleenstaande ouders in een cruciaal beroep en die de opvang niet informeel kunnen regelen. De vraag naar opvang buiten reguliere tijden is daarom waarschijnlijk beperkt .

Deze invulling creëert wel een situatie van (financieel) ongelijke behandeling tussen nieuwe gebruikers (voor wie de avond/nacht/weekend opvang gratis is) en bestaande gebruikers van avond/nacht/weekend opvang (die een eigen bijdrage moeten blijven betalen). Ook is er ongelijkheid tussen ouders (bestaande en nieuwe) die meer uren afnemen tijdens reguliere tijden en ouders die van 24/7 opvang gebruik gaan maken. Deze ongelijkheid is een reden om deze regeling in de tijd beperkt te houden.

Het volledig niet meer vergoeden van de noodopvang lijkt maatschappelijk niet wenselijk. Daarmee ontstaat mogelijk het risico dat ouders niet gaan werken, omdat zij dan kosten moeten maken voor de kinderopvang.

Geschatte kosten:
Het is nog lastig een berekening te maken van de kosten voor het vergoeden van de noodopvang buiten reguliere tijden, omdat nog niet duidelijk is hoe groot de vraag is. Uitgaande van een laatste inschatting van het veld van 90 locaties en twee PM'ers fulltime aanwezig, kom je uit op circa (maximaal) 2,5 miljoen per maand (bij geen inperking doelgroep).
Dit is exclusief eventuele overige kosten zoals beveiliging van panden, extra materiële kosten en uitgezonderd gastouderopvang. Op basis van nieuwe uitvoeringscijfers zal tzt een herziene raming worden gemaakt. Dit bedrag moet uiteraard op een of andere manier gedekt worden.